

Сучасні проблеми економіки та підприємництва. Випуск 9, 2012

**Петровська І.П.**  
асистент ФММ, НТУУ «КПІ»  
**Маркіна Я.О.**  
студентка ФММ, НТУУ «КПІ»

## ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ СТРУКТУРИ ЯК МЕТОД ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

*В цій статті досліджуються актуальні проблеми залучення іноземних інвестицій, розвитку депресивних територій, проблеми та переваги використання різних організаційно-економічних структур, таких як вільні економічні зони, індустриальні парки, кластери.*

**Ключові слова:** інвестиції, вільна економічна зона, індустриальний парк, кластер

**Вступ.** З розвитком світових технологій країни-учасники міжнародних процесів повинні постійно та невтомно підтримувати свій розвиток та конкурентоспроможність на належному рівні. Тому одним із головних завдань економіки країни є підтримка і розвиток її інноваційного потенціалу. Головною умовою для здійснення цього в країнах, що розвиваються, є залучення іноземних інвестицій, що впливає на підвищення рівня економіки країни в цілому.

Проблеми залучення, підвищення ефективності, пріоритетні галузі, напрямки використання інвестицій, досліджували такі вітчизняні та закордонні вчені, як: [7-11] Джонк М.Д., Гітман Л.Д., Бочаров В., Бланк І.А., Кейнс Дж., Крупко Я.Д., Бернс В., Бірман В.С., Лівшиця В.Н., Буряк С.В. та ін.

**Постановка задачі.** Мета статті – проаналізувати ефективність, дієвість і доцільність змін, які відбулися внаслідок міжнародного технологічного процесу та підґрунтям яких постала проблема залучення іноземних інвестицій в нерозвинені сфері діяльності держави. Визначити негативний та позитивний їх вплив на діяльність суб'єктів господарювання.

**Результати дослідження.** Досягнення сприятливого інвестиційного клімату країн, що розвиваються, є одним з головних та першочергових завдань. Для вирішення цього питання країни використовують особливі зони, що характеризуються сприятливими та привабливими умовами для залучення іноземних інвестицій. Такими зонами в першу чергу виступають спеціальні економічні зони та як їх різновид - зони технологічного розвитку (індустріальні парки). Об'єднання підприємств, які працюють у цих зонах і мають на меті досягнення спільних цілей, призводить до утворення кластерів (найстійкіших та найпривабливіших об'єктів для розміщення іноземних інвестицій).

Рішення, до якого вдався уряд України для впровадження інвестиційно привабливого клімату та підвищення обсягу іноземних інвестицій, було

створення вільних (спеціальних) економічних зон. Відповідно до визначення, закріпленого в ГК України, ВЕЗ — це частина території України, на якій встановлено спеціальний правовий режим господарської діяльності, особливий порядок застосування та дії законодавства України, включаючи й можливість запровадження пільгових митних, податкових, валютно-фінансових та інших умов підприємництва вітчизняних та іноземних інвесторів.[1, с.147]

Створення таких зон мало на меті підтримку депресивних територій України та разом з інвесторами розроблення нових технологій, їх впровадження, розвиток інфраструктури ринку, збільшення експорту товарів і послуг, приріст соціально-економічних показників країни, надання великої кількості робочих місць, більш ефективного використання корисних копалин та інші.

Характерними рисами вільних економічних зон є надання підприємствам спеціальних режимів роботи (митного, оподаткування, інвестиційного).

За станом на 2010 рік в Україні діяло 2 спеціальні економічні зони (СЕЗ) «Яворів» і «Курортополіс Трускавець». У першу залучено, за даними облдержадміністрації, 65 млн. USD, в другу - 45 млн. USD. Обидві зони мали діяти щонайменше до 2020 року[2]. З 2005 року діяльність підприємств у інших дев'яти зонах була позбавлена всіх їм раніше наданих пільг. Законом України «Про Державний бюджет на 2005 рік» було запроваджено мораторій на створення нових спеціальних економічних зон та розширення існуючих, також вето стосувалося схвалення нових інвестиційних та інноваційних проектів у СЕЗ. Призупинення роботи відбулося через постійні суперечки з приводу ефективної діяльності зон та зловживаннями в них.

Позитивним фактором діяльності вільних економічних зон виступають статистичні дані. Станом на 1 січня 2004 р. у 9 СЕЗ та на 57 ТПР (території пріоритетного розвитку) проекти. З початку реалізації проектів залучено \$1 394,4 млн. інвестицій, що становить 52,2% передбачених обсягів надходження, з них \$171,0 млн. – у СЕЗ, \$1 223,4 млн. – у ТПР. Іноземними інвесторами вкладено \$459,3 млн. (32,9%) із 43 країн світу. [3]

На противагу цьому, по-перше, напівлегальність дій у спеціальних економічних зонах пояснюється ускладненим процесом контролю з боку спеціально створених адміністрацій та місцевих органів влади, що призвели до наслідків корупції.

По-друге, сума надходжень до бюджету від діяльності підприємств у цих зонах була меншою за суму наданих їм пільг.

По-третє, недосконалість складених нормативно-правових актів щодо роботи зон та неоднозначність влади у напрямках їх розвитку.

По-четверте, нестабільність економічної та політичної ситуації в країні, що призводить до зменшення зацікавленості інвесторів в привабливості вкладання їхніх грошей.

Аналізуючи міжнародний досвід таких розвинених країн, як США, Німеччина, Швеція, можна сказати, що існують більш ефективні механізми переходу на інноваційний розвиток, що характеризується обсягами фінансування науки, використанням новітніх технологій, біотехнологій, місткістю високотехнологічної продукції. Найбільш поширеними організаційно-економічними структурами є індустріальні парки та інноваційні кластери.

Індустріальний (промисловий) парк - визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації та внесена до Державного земельного кадастру облаштована відповідною інфраструктурою земельна ділянка або декілька земельних ділянок, у межах яких учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері промислового виробництва, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності на території індустріального парку[4].

Станом на липень 2011 року Верховна Рада України у першому читанні прийняла законопроект № 8396 «Про індустріальні парки», в якому визначені засади створення й функціонування індустріальних парків, джерела фінансування, умови державної підтримки, та порядок ліквідації парків.

Перевагами такого закону для суб'єктів господарювання є відміна мита на ввезення обладнання, комплектуючих для використання його у облаштувальних цілях, надання державних субсидій, надається дозвіл на відкриття митного ліцензійного складу.

Створення індустріального парку відбувається лише на конкурсній основі. Успішне впровадження індустріальних парків в Україні може призвести до створення високотехнологічних інноваційних кластерів.

Кластер - це галузеве, територіальне та добровільне об'єднання підприємницьких структур, які тісно співпрацюють із науковими (освітніми) установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції і сприяння економічному розвитку регіону. [5]

Інноваційні кластери формуються на регіональному рівні, де спостерігається висока концентрація взаємопов'язаних галузей. Перевагами кластерного підходу є такі аспекти функціонування економіки, як:

- 1) ґрунтування на системі, що має за основу значну наукову базу;
- 2) наявність додаткових конкурентних переваг, що досягаються завдяки мінімізації витрат на запровадження інновацій, використання спеціалізації;
- 3) об'єднання підприємств різних рівнів, в тому числі й малих, які є основою підвищення економіки регіону.

Прикладом одного з найбільш вдалих та прогресивних добровільних економічних об'єднань (кластеру) є «Силіконова долина» в штаті Каліфорнія в США, яка за десять років збільшила обсяг інвестицій у 34 рази і склали 68,8 млрд. дол. США у 2001 році. Тепер в США в сотнях міст реалізуються

кластерні стратегії, в яких задіяно більше половини всього працездатного населення країни.

16 січня 2008 року в Україні була прийнята Програма Кабінету Міністрів «Український прорив: для людей, а не політиків», де були розроблені методичні свідчення щодо створення інноваційних кластерів, забезпечення розвитку інноваційного потенціалу, розроблена концепція співпраці з міжнародними інноваційно-інвестиційними кластерами. Таке закордонне співробітництво:

по-перше, призведе до високого економічного зростання у прикордонних регіонах країни та впровадження більш інноваційної регіональної політики з боку держави;

по-друге посилить соціально-економічні зв'язки між Україною та країнами-сусідами, що дозволить реалізацію євро інтеграційних процесів, шляхом створення транскордонних кластерів.

Прикладом для наслідування, можна використати досвід Європи. Відомим транскордонним кластером є «Біо Долина», яка розміщена на частині територій трьох країн – Німеччини, Франції, Швейцарії. Метою кластеру є досягнення лідируючих позицій на ринку біотехнологій у Європі. В рамках цього об'єднання співпрацюють близько 600 компаній, 280 дослідницьких груп, 40 наукових установ, 4 університети; надано 50 тисяч робочих місць та задіяно 100 тисяч студентів. Неменш провідним кластером, але у напрямку розвитку медицини, виступає об'єднання навколо затоки Єресунн Данії та Швеції, включаючи «Долину Медікон». Тут також надано близько 30 тисяч робочих місць та залучено більше 100 студентів. Співпрацівниками даного кластеру виступають 26 лікарень, 4000 дослідницьких груп, 12 університетів та більше 150 тисяч підприємств.

**Висновки.** Узагальнюючи результати проведеного аналізу є усвідомлення того, що Україна знаходиться на початковому етапі розвитку таких організаційно-економічних структур, як індустріальні парки та кластери. Отриманий досвід використання вільних економічних зон, має слугувати виправленню помилок та розробці більш структурних та чітких нормативно-правових документів, щодо створення, реалізації, органів управління індустріальними парками та кластерами в Україні. Також, політика уряду, потребує визначення напрямку руху, який знайде своє відображення у концепції державних цільових програм розвитку індустріальних парків.

Отже, створення в країні привабливого інвестиційного режиму є одним із вдалих інструментів за даних ринкових умов розвитку України.

#### Перелік посилань

1. Господарський Кодекс України. Частина I. Глава 39. Стаття 401.
2. Щоденна інтернет-газета «Вголос» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vgolos.com.ua/economic/news/2003.html>
3. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=6502922&cat\\_id=83670](http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=6502922&cat_id=83670)

4. Проект Закону України від 15.04.2011 р. №8396
5. Вільна енциклопедія. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://uk.wikipedia.org/wiki/Кластер\\_\(економіка\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/Кластер_(економіка))
6. Д. В. Проскура, Е.М. Рогова, Е.А. Ткаченко. Теоретичні аспекти формування регіональної кластерної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m-economy.ru/art.php3?artid=24929>
7. Гітман Л.Дж., Джонк М.Д. Основи інвестування. Пер. з англ. - М.: Діло, 2005. Інвестиції в Україні. Під ред. С.І. Вакаріна (Міжнародний валютний фонд).
8. Бочаров В. В. Інвестиції. Учебник для вузов, 2 издание. СПб.: Питер, 2010. — 384 стр.
9. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент. – К.: МП «Ітем» ЛТД «Юнайтед Лондон Трейд Лімітед», 1995. – 448 с. 36.
10. Крупка Я. Д., Литвин Б. М. Вдосконалення методики обліку інвестиційної діяльності та будівельного виробництва. -- К.: Екон. думка, 1998.
11. Буряк С.В. Дослідження сутності інвестицій у сучасній економічній теорії.- 2001.-№9.- С. 118.

---

**Петровская И.П.**

*асистент ФММ НТУУ «КПИ»*

**Маркина Я.А.**

*студентка ФММ НТУУ «КПИ»*

*В этой статье исследуются актуальные проблемы привлечения иностранных инвестиций, развития депрессивных территорий, проблемы и преимущества использования различных организационно-экономических структур, таких как свободные экономические зоны, индустриальные парки, кластеры.*

**Ключевые слова:** инвестиции, свободная экономическая зона, индустриальный парк, кластер.

**Petrovska I.P., Markina I.O.**

*This article deals with topical issues of foreign investment, development of depressed areas, challenges and benefits of various organizational and economic structures, such as free economic zones, industrial parks and clusters.*

**Keywords:** investment, free economic zone, industrial park, a cluster.

---